

Historia Kolumny Sierocej w Łodzi

Gdy będąc w Łodzi zatrzymamy się na skrzyżowaniu ulic Rzgowskiej i Kolumny, przed stacją benzynową BP, ujrzymy niewielką, przydrożną kapliczkę z figurą Jezusa. Została ona wzniesiona „na pamiątkę lat wojny 1939–1945 i za doznaną opiekę Boską i Matki Bożej Nieustającej Pomocy S.J.S.”¹. Jednak do 1939 roku jej miejsce zajmowała Kolumna Sieroca.

Historia kolumny została przedstawiona w legendzie zapisanej przez Oskara Flatta w pierwszej monografii Łodzi z roku 1853². Jest to opowieść o Janku – chłopcu mieszkającym w leżącej niedaleko Łodzi wsi Chojny. Po śmierci rodziców, Janek został pozbawiony środków do życia i wyrzucony z domu przez nowych właścicieli budynku. Chłopiec, zrozpaczony i zalany łzami, siedział przy drodze, kiedy minęła go bryczka. Przejżdżający w niej mężczyzna zatrzymał się, zmartwiony stanem dziecka. Mężczyzna nazywał się Mulinowic. Wraz

z żoną mieszkał w Krakowie i nie mieli oni dzieci. Los chłopca głęboko wzruszył Mulinowica. Postanowił więc zabrać Janka ze sobą do Krakowa i go usynowić. Po śmierci przybranego ojca, dorosły już Jan odziedziczył znaczny majątek. Chcąc okazać swoją wdzięczność Bogu za dobry los, który go spotkał po doświadczonej w młodym wieku tragedii, postanowił wznieść monument w miejscu, gdzie został znaleziony przez starego Mulinowica³.

Przytoczona opowieść dotyczy Jana Mulinowicza⁴, historycznej postaci, o której jednak nie wiemy wiele. Pochodził on z Chojen, które w jego czasach były jeszcze małą wsią. Cały teren Chojen został włączony do miasta Łodzi dopiero w 1946 roku⁵. Jan, jak podaje legenda, został adoptowany przez zamożne małżeństwo z Krakowa i przejął ich nazwisko. Nowa rodzina zapewniła mu wychowanie i dobre wykształcenie. Jan ukończył

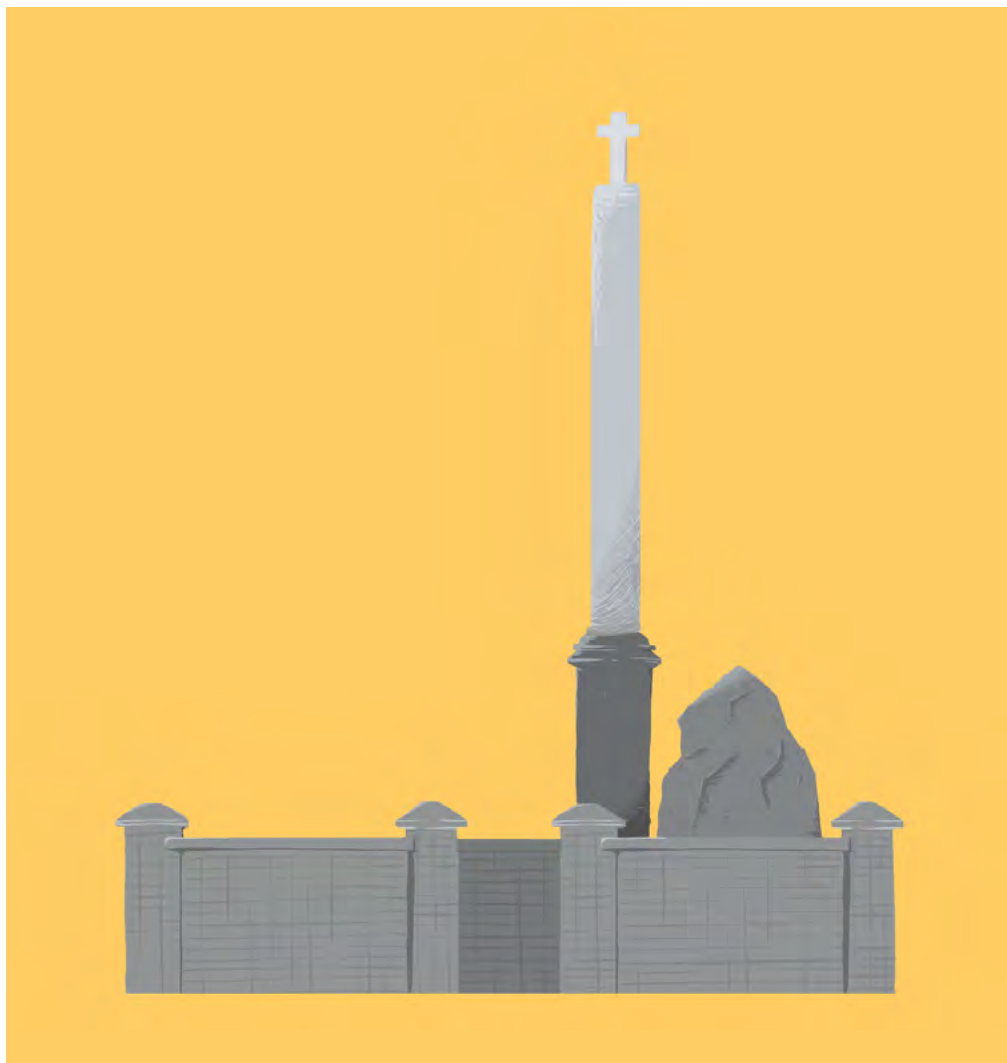
1 Tak brzmi napis, który znajduje się na cokole kapliczki.

2 O. Flatt, *Opis miasta Łodzi pod względem historycznym, statystycznym i przemysłowym*, Warszawa 1853, s. 129–130.

3 *Ibidem*.

4 Spolszczona forma nazwiska Mulinowic; spotkać możemy się również z formami Malinowicz oraz Mylinowicz.

5 [https://pl.wikipedia.org/wiki/Chojny_\(Łódź\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Chojny_(Łódź)) (dostęp: 11.07.2024 r.).

ilustr. I.1. – grafika wyobrażająca Kolumnę Sierocą autorstwa Zuzanny Turbińskiej

Uniwersytet Jagielloński w 1939 roku, na którym później nauczał. Mulinowicz odziedziczył majątek przybranych rodziców, co w połączeniu z pensją pozwoliło mu m.in. na ufundowanie wzniesienia Kolumny Sierocęj. Mulinowicz wspierał również kościół św. Wojciecha w Chojnach – pokrył koszty wyremontowania

go oraz dobudowania do niego murowanej zakrystii⁶.

⁶ P. Gryglewski, *Zabytki architektury dawnej w granicach Łodzi*, [w:] *Łódź poprzez wieki. Historia miasta*, t. I, red. T. Grabarczyk, Łódź 2023, s. 454.

Kolumna Sieroca została wzniesiona w 1634 roku. Była więc najstarszym świeckim pomnikiem w Polsce – poprzedzała bowiem znajdującą się w Warszawie Kolumnę Zygmunta o 10 lat. Kolumna Mulinowicza była zbudowana z marmuru i miała wysokość 11 metrów. Na jej szczycie znajdował się metrowy złożony krzyż. Ustawiona była na czworobocznym piedestale, składającym się z dwóch części – bloku czarnego marmuru u podstawy, na którym był umieszczony węższy element z szarego marmuru. Boki cokołu były zdobione napisami w języku łacińskim⁷. Na wschodniej stronie kolumny znajdował się napis D.O.M. IOANNES MVLINOWIC CIVIS CRAC. EREXIT A. D. 1634, oznaczający: „Bogu Najlepszemu Najwyższemu, Jan Mulinowic, mieszczanin krakowski wzniosł w roku pańskim 1634”⁸. Od strony północnej widniał napis COMPA TE PASSO: „Porównaj się z tym, który cierpiał”⁹. Od strony południowej zaś wyryte były słowa MONSTRA TE ESSE MATREM: „Pokaż, że jesteś matką”¹⁰.

Stan kolumny z czasem znacznie się pogorszył. W 1875 r. udało się ją odnowić dzięki wysiłkom księdza Michałowicza, który zorganizował zbiórkę pieniędzy wśród mieszkańców Chojen. Kolumna została wysadzona w listopadzie 1939 roku przez wojska niemieckie razem ze stojącym obok niej głazem upamiętniającym polskich bohaterów, Tadeusza Kościuszkę i Bartosza Głowackiego¹¹.

Mimo że sama Kolumna Sieroca nie zachowała się do naszych czasów, w Łodzi możemy odnaleźć dwa miejsca, których nazwy przypominają nam o postaci fundatora kolumny. Pierwszym z nich jest ulica Mulinowicza¹², drugim zaś są Stawy Jana.

Kolumna Mulinowicza nie jest jednym z najbardziej znanych, niezachowanych zabytków Łodzi, a sam Mulinowicz zdaje się być postacią na wpół legendarną, jednak zarówno monument, jak i jego twórca pozostawili po sobie ślad w historii Łodzi, o którym warto pamiętać. Możliwe, że gdyby nie zniszczenie kolumny w 1939 roku, byłaby ona

7 O. Heike, *Chojny in Geschichte und Sage*, „Lodzer Volkszeitung” 1927, nr 353, s. 3.; vide ks. J. Szeremeta, *Po śladach historii*, „Niedziela Łódzka” [dodatek do „Niedzieli”] 1999, R. 52, nr 37 (336), s. 11.

8 <https://lodz.travel/aktualnosci-lodzkiej-organizacji-turystycznej/artikul-lot/lodzkanapy-kolumna-z-ulicy-kolumny-historia-pierwszego-swieckiego-pomnika-w-polsce-id338762020/4/3/?cHash=923b53b4a64f47eccfe1b86a823f5073> (dostęp: 11.07.2024 r.).

9 Przeł. ks. J. Szeremeta, *op.cit.*

10 A. Świętosławska, *O Janku i jego kolumnie*, <https://web.archive.org/web/>

20161002194617/<http://www.fabrykancka.pl/historia/artyku-y/o-janku-i-jego-kolumnie.html> (dostęp: 11.07.2024 r.).

11 <https://lodz.travel/aktualnosci-lodzkiej-organizacji-turystycznej/artikul-lot/lodzkanapy-kolumna-z-ulicy-kolumny-historia-pierwszego-swieckiego-pomnika-w-polsce-id338762020/4/3/?cHash=923b53b4a64f47eccfe1b86a823f5073> (dostęp: 11.07.2024 r.).

12 J. Kita, M. Nartonowicz-Kot, *Patroni łódzkich ulic*, Łódź 2012, s. 237.

zabytkiem o sławie dorównującej tej, jaką cieszy się Kolumna Zygmunta.

Bibliografia

Flatt O., *Opis miasta Łodzi pod względem historycznym, statystycznym i przemysłowym*, Warszawa 1853.

Gryglewski P., *Zabytki architektury dawnej w granicach Łodzi*, [w:] *Łódź poprzez wieki. Historia miasta*, t. I, red. T. Grabarczyk, Łódź 2023, s. 435–477.

Heike O., *Chojny in Geschichte und Sage*, „Lodzer Volkszeitung” 1927, nr 353.

Kita J., Nartonowicz-Kot M., *Patroni łódzkich ulic*, Łódź 2012.

Szeremeta J., *Po śladach historii*, „Niedziela Łódzka” [dodatek do „Niedzieli”] 1999, R. 52, nr 37 (336).

Świętosławska A., *O Janku i jego kolumnie*, <https://web.archive.org/web/20161002194617/http://www.fabrykancka.pl/historia/artyku-y/o-janku-i-jego-kolumnie.html> (dostęp: 11.07.2024 r.).

<https://lodz.travel/aktualnosci-lodzkiej-organizacji-turystycznej/artykul-lot/lodzzkanapy-kolumna-z-ulicy-kolumny-historia-pierwszego-swieckiego-pomnika-w-polsce-id33876/2020/4/3/?cHash=923b53b4a64f47eccfe1b86a823f5073> (dostęp: 11.07.2024 r.).

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Chojny_\(Łódź\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Chojny_(Łódź)) (dostęp: 11.07.2024 r.).

<https://web.archive.org/web/20161002194617/http://www.fabrykancka.pl/historia/artyku-y/o-janku-i-jego-kolumnie.html> (dostęp: 11.07.2024 r.).